

УДК 342.9

*Д. В. Мандичев**здобувач кафедри адміністративної діяльності
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Однією з умов ефективного здійснення правосуддя в господарському судочинстві є створення умов для взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи. Для виконання своєї основної функції зі здійснення правосуддя судам різних рівнів необхідно вступати у взаємодію як з органами законодавчої, так і виконавчої влади, які в широкому розумінні входять до правоохоронної системи України. Одним з основних видів такої взаємодії виступає інформаційна взаємодія. Вона заснована на конституційному принципі гласності та відкритості діяльності органів державної влади, включаючи суди.

У сучасних умовах прорадження судово-адміністративної реформи питання інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи набувають нової актуальності.

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що в науковій літературі нині відсутні комплексні роботи, присвячені інформаційній взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами, що у поєднанні з необхідністю комплексного наукового аналізу зазначеного питання зумовлює важливість та своєчасність статті.

Окремі аспекти проблеми правовідносин взаємодії судів та інших органів судової системи досліджували такі вчені, як: Д.Б. Баронін, Ю.М. Грошевий, С.Ф. Демченко, Н.Ю. Задирака, В.О. Кібець, А.І. Марущак, О.М. Мозолєвська, С.Л. Недов, Л.М. Ніколенко, П.Ф. Пилипчук, М.В. Пундик, І.Г. Побірченко, В.В. Чумак та ін. Однак на сьогоднішній день відсутні комплексні дослідження, присвячені визначенню форм інформативної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України, що підкреслює важливість та актуальність запропонованої теми.

Метою статті є визначення поняття, рівнів та форм інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: охарактеризувати сутність інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України; визначити та проаналізувати форми інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України.

Найбільш поширеним видом взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної

системи є інформаційна взаємодія. Правовою основою інформаційної взаємодії є конституційне право кожного на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [1]. Ініціаторами інформаційної взаємодії можуть виступати як самі господарські суди, так й інші суб'єкти правоохоронної системи. Головне, для того, щоб стати учасниками правовідносин інформаційної взаємодії, сторони повинні володіти достатнім рівнем інформаційної правосуб'єктності.

Остання в науковій літературі визначається як здатність суб'єкта інформаційних правовідносин мати інформаційні права та набувати своїми діями суб'єктивні інформаційні права та обов'язки, які складають зміст інформаційних правовідносин [2, с. 45].

На підтвердження того факту, що господарські суди володіють інформаційною правосуб'єктністю, необхідно визначити їх інформаційні права та обов'язки.

Так, О.М. Мозолєвська, провівши детальний аналіз проблеми інформаційних правовідносин, що виникають у діяльності судів загальної юрисдикції, виділила такі основні права місцевих загальних судів та їх суддів в інформаційних відносинах в Україні: право на отримання місцевими загальними судами та їх суддями інформації для здійснення судочинства; застосування відеоконференцій у кримінальному, цивільному й адміністративному процесах; вибір форм фіксації інформації судового процесу; отримання інформації про місце проживання (перебування) фізичної особи; санкціонувати розкриття інформації з інших джерел. Основними обов'язками місцевих загальних судів і їх суддів в Україні в інформаційних відносинах, на думку вченої, є: інформувати учасників процесу, надавати інформацію органам суддівського нагляду і самоврядування, органам державної влади України; проводити відкритий або закритий судовий розгляд, фіксувати інформацію судового процесу; дотримуватися режиму інформації з обмеженим доступом; забезпечувати доступ до рішень місцевих загальних судів; забезпечувати доступ до публічної інформації; зберігати судову інформацію [3, с. 175].

Не викликає сумніву той факт, що господарські суди, будучи частиною системи судів загаль-

ної юрисдикції, володіють інформаційною правособ'єктністю. Однак варто зауважити, що в правовідносинах взаємодії господарські суди, як й інші суб'єкти правоохоронної системи, реалізують публічний інтерес. Тому одним з обов'язків господарських судів та інших суб'єктів публічно-владних повноважень є недопущення несанкціонованого поширення інформації з обмеженим доступом.

У науковій літературі виділяються такі форми інформаційної взаємодії судів загальної юрисдикції з іншими суб'єктами: 1) наповнення загальними судами Єдиного державного реєстру судових рішень; 2) доступу до публічної інформації; 3) висвітлення діяльності загальних судів засобами масової інформації; 4) здійснення загальними судами судочинства або виконання судових рішень; 5) реагування загальних судів на звернення громадян інформаційного характеру; 6) використання у загальних судах нових інформаційних технологій для належної реалізації судами своїх повноважень [4, с. 44].

Господарські суди, крім цього, у процесі реалізації своїх функцій зі здійснення правосуддя в господарських справах зобов'язані поширювати додаткову інформацію. Наприклад, відповідно до ст. 4–8 ГПК України у справах про відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, підлягають офіційному оприлюдненню господарським судом на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України такі документи: ухвали про порушення провадження у справі, інформація про оголошення перерви в засіданні, заяви учасників (акціонерів) про призначення представників позивача [5].

Загалом у своїй діяльності господарські суди можуть вступати в такі форми інформаційної взаємодії з іншими суб'єктами правоохоронної системи: 1) інформування (про свою діяльність через засоби масової інформації або мережу Інтернет; забезпечення доступу до публічної інформації на своїх офіційних веб-сайтах або через засоби масової інформації, а також надання відповідей на інформаційні запити, як індивідуальні, так і колективні тощо); 2) направлення інформаційних запитів та отримання інформації, необхідної для здійснення господарського судочинства, для захисту прав та інтересів суддів господарських судів тощо; 3) повідомлення правоохоронних органів про виявлення ознак кримінального правопорушення під час розгляду господарських справ.

Інформаційна взаємодія в діяльності господарських судів може виникати на різних рівнях. Так, зовнішніми суб'єктами взаємодії стосовно судової системи можуть бути органи прокуратури, податкові адміністрації, органи соціального забезпечення, інші держані органи, засоби масової інформації, підприємства, установи, організації, інші фізичні та юридичні особи.

Правовідносини з інформаційної взаємодії господарського суду з органами прокуратури або іншими державними органами, як правило, виникають у формі надання відповідей на інформаційні запити або інформування цих органів про свою діяльність у порядку та межах, визначених законодавством.

Порядок інформаційної взаємодії судів із засобами масової інформації визначається в локальних актах судів. Така взаємодія визначається як відображення діяльності суду в друкованих виданнях, на радіо та телебаченні, інших інформаційних ресурсах з метою інформування громадськості про свою діяльність, підвищення правової культури та освіченості суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, реалізації принципу гласності, а також підвищення позитивного іміджу судів загальної юрисдикції. Основними принципами взаємодії суду із засобами масової інформації є: невтручання у здійснення правосуддя; дотримання прав громадян на недоторканість приватного життя, захист їх честі та гідності, дотримання прав організацій на захист їх ділової репутації; дотримання прав та законних інтересів учасників судового процесу під час надання засобами масової інформації про діяльність судів загальної юрисдикції; відкритість та доступність інформації про діяльність судів загальної юрисдикції, за виключенням випадків, передбачених законодавством; достовірність інформації про діяльність судів загальної юрисдикції та своєчасність її надання [6]. Цих принципів мають дотримуватись усі суб'єкти, які виявляють намір вступити у правовідносини інформаційної взаємодії з господарськими судами.

На рівні міжсудової взаємодії, а також при взаємодії господарських судів з іншими органами всередині судової системи вона носить дещо інший характер. Як зазначає з цього приводу Д.Б. Баронін, статус суду в системі судово-правових відносин визначається характером взаємозв'язків: 1) між судами і 2) між судами та іншими органами судової влади. Системоутворюючим чинником механізму взаємодії між судами загальної юрисдикції, на думку вченого, є єдність судової практики. Її ресурсами є: (а) преюдиційність судових рішень (висновків, мотивів) судів вищестоящих для нижчестоящих при новому (повторному) розгляді справи; (б) обов'язковість рішень Верховного Суду України для всіх судів загальної юрисдикції; (в) рекомендаційні роз'яснення Пленумів Вищих спеціалізованих судів щодо тлумачення й застосування норм права; (г) методичні рекомендації вищестоящих судів нижчестоящим щодо організації їхньої роботи, зокрема щодо організації розгляду справ певної категорії [7, с. 16].

Інформаційна взаємодія з іншими органами судової системи здійснюється, як правило, у зв'язку з передачею особових справ суддів (суддівських

дось) для здійснення перевірки суддів, зокрема в процесі проведення дисциплінарного провадження щодо судді або прийнятті рішення про переведення судді до іншого суду.

Інформаційна взаємодія між працівниками апарату господарського суду та суддями, між головою господарського суду та керівником апарату, виникає у зв'язку з виконанням апаратом суду функцій щодо забезпечення документообігу та веденням діловодства у відповідному господарському суді. Причому провадження окремих дій працівниками апарату господарського суду потребує попереднього ухвалення процесуального рішення уповноваженим суддею.

Наприклад, направлення справи за межі суду, зокрема до апеляційної чи касаційної інстанції, до іншого місцевого господарського суду, до експертних установ для проведення експертизи, до слідчих органів тощо, а також повернення справи за належністю до місцевого чи апеляційного господарського суду здійснюється на підставі відповідного процесуального документа. Водночас контроль за строками перебування справи за межами суду здійснюється: 1) суддею (суддею-доповідачем), у провадженні якого знаходиться справа; 2) відповідальним працівником апарату суду, визначеним керівником апарату суду [8]. Отже, на виконання доручень та рішень суддів господарських судів працівники апарату господарського суду забезпечують оформлення відповідних документів, їх належну реєстрацію, переміщення з одного суду до іншого, направлення відповідних документів для ознайомлення тощо.

Таким чином, інформаційна взаємодія складає основу в системі правовідносин взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України. Вона здійснюється у кількох формах, які потребують подальшого розвитку та удосконалення. Зокрема, виникає необхідність в удосконаленні порядку міжсудової взаємодії, зокрема, з приводу застосування законодавства при вирішенні господарських справ. Також необхідно розширити існуючі форми взаємодії господарських судів із засобами масової інформації. Визначення напрямків такого розвитку може стати предметом подальших наукових досліджень у цій сфері.

Література

1. Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
2. Марущак А.І. Поняття суб'єктів інформаційних правовідносин та їх класифікація / А.І. Марущак // Правова інформатика. – 2006. – № 4 (12). – С. 44–48.
3. Мозолівська О.М. Правові засади інформаційних відносин у системі загальних місцевих судів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.М. Мозолівська; Нац. акад. прав. наук України, НДІ інф-ки і права. – К., 2013. – 220 с.

4. Мозолівська О.М. Інформаційні правовідносини за участю місцевих загальних судів України: постановка проблеми / О.М. Мозолівська // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2011. – № 2(6). – С. 41–46.

5. Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ «Господарський процесуальний кодекс України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

6. Про затвердження Положення про взаємодію Ірпінського міського суду Київської області із засобами масової інформації та журналістами: Наказ голови Ірпінського міського суду Київської області від 20.07.2015 р. № 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ip.ko.court.gov.ua/sud1013/pressluj/polojvz/>.

7. Баронін Д.Б. Правовий статус суду в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Д.Б. Баронін; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. – Х., 2015. – 22 с.

8. Про затвердження Інструкції з діловодства в господарських судах України: Наказ Державної судової адміністрації від 20.02.2013 р. № 28 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vl.arbitr.gov.ua/userfiles/Insrtukciya.pdf>.

Анотація

Мандичев Д. В. Інформаційна взаємодія господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України. – Стаття.

У статті досліджено поняття, рівні та форми інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України. Охарактеризовано сутність інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України; визначено та проаналізовано форми інформаційної взаємодії господарських судів з іншими суб'єктами правоохоронної системи України.

Ключові слова: господарські суди, інформаційна взаємодія, форми, рівні, види, правоохоронна система.

Аннотация

Мандичев Д. В. Информационное взаимодействие хозяйственных судов с другими субъектами правоохранительной системы Украины. – Статья.

В статье исследованы понятие, уровни и формы информационного взаимодействия хозяйственных судов с другими субъектами правоохранительной системы Украины. Охарактеризована сущность информационного взаимодействия хозяйственных судов с другими субъектами правоохранительной системы Украины; определены и проанализированы формы информационного взаимодействия хозяйственных судов с другими субъектами правоохранительной системы Украины.

Ключевые слова: хозяйственные суды, информационное взаимодействие, формы, уровни, виды, правоохранительная система.

Summary

Mandichev D. V. Information exchange commercial courts with other law enforcement entities of Ukraine. – Article.

In the article we explored the concept, levels and forms of information exchange commercial courts with other law enforcement entities of Ukraine. The characteristic nature of information exchange commercial courts with other law enforcement entities of Ukraine; defined and analyzed forms of information exchange commercial courts with other law enforcement entities of Ukraine.

Key words: commercial courts, information interaction, forms, levels, types, law enforcement system.